

Основні напрями підтримки молочного скотарства в особистих селянських господарствах Запорізької області.

Яворська Т.І., к.е.н., доцент, декан економічного факультету Таврійської державної агротехнічної академії.

Тваринництво – одна з стратегічних галузей сільського господарств, рівень розвитку якої значною мірою визначає продовольчу безпеку держави і якість харчування населення, а , значить, і здоров'я нації. Особливе місце серед продукції тваринництва займає молоко. Молоко – один з найдавніших продуктів харчування, який з'явився одночасно з виникненням людського життя. Роль і значення молока на всіх етапах розвитку суспільства залишаються винятково важливими і майже незмінними. Зміни відбуваються хіба в зростанні обсягів виробництва та виготовлення з нього все нових продуктів харчування.

Проте за останні 15 років молочна галузь в Україні зазнала величезних втрат і відкотилася до рівня виробництва продукції в 1955-1957 роках. В Запорізькій області виробництво молока скоротилося з 886,7 тис. тонн в 1990 році до 71,5 тис. тонн в 2004 році, або у 12,4 рази. За 3 квартали 2005 року також збереглися негативні тенденції щодо зменшення виробництва молока. Господарства населення і надалі залишаються основними товаровиробниками молока, що пов'язано з трансформаційними перетвореннями у сільському господарстві.

Згідно з законом попиту і пропозиції, ціна на продукцію збільшується при зменшенні її пропозиції на ринку, і зменшується – при збільшенні обсягів реалізованої продукції. В Україні на ринку молока складається парадоксальна ситуація. При зменшенні обсягів виробництва і відповідно реалізації продукції, закупівельна ціна на молоко може зменшуватися на відсотки, або навіть рази. Прикладом може бути ситуація, яка склалася взимку 2005 року, коли ціни на молоко, яке закуплялося у населення в Запорізькій області знизилися вдвічі. Великі переробні підприємства

вказували основною причиною цього явища введення Російською Федерацією заборони на імпорт тваринницької продукції з України. При цьому роздрібні ціни на молочну продукцію в торговельній мережі залишилися незмінними, а в деяких випадках навіть збільшилися.

На нашу думку, дійсною причиною ситуації, що склалася, є існування монополізму на ринку молока в образі великих переробних підприємств, які користуючись будь-якою несприятливою ситуацією, диктують закупівельні ціни для виробників продукції. При цьому несуть втрати як великі аграрні підприємства, так і особисті селянські господарства.

Особливо незахищеними в цій ситуації залишаються селяни-одноосібники. Відсутність конкуренції призводить до того, що селяни змушені продавати молоко за демпінговими цінами, які на сьогодні в деяких районах області вже опустилися до 50 коп. за літр. Зрозуміло, що при такій ціні, аграрні підприємства скорочують поголів'я молочного стада. А особисті селянські господарства і далі будуть виробляти молоко, тому що в умовах безробіття на селі, воно залишається якщо не єдиним, то одним із самих стабільних і постійних джерел для існування.

За останні роки спостерігається тенденція до збільшення концентрації поголів'я корів в приватних господарствах населення. Дані анкетного опитування свідчать, що частка селян, які утримували дві корови збільшилася із 43,6 відсотка в 2000 році до 58,8 відсотка у 2004 році. Питома вага особистих селянських господарств, які утримували три корови за відповідний період часу зросла з 4,2 до 12,7 відсотка. При стабільній підтримці таких господарств з часом можна було б чекати перетворення деякої частки їх у фермерські господарства. Проте сучасна несприятлива цінова ситуація призводить до зменшення концентрації поголів'я, а, отже і до зниження ймовірності перетворення особистих селянських господарств у господарства фермерського типу.

В такій обстановці, селянам необхідно об'єднувати свої зусилля у сфері реалізації продукції, її переробці, забезпечення тварин кормами,

ветеринарними препаратами тощо. Створення сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу може допомогти вирішити проблеми особистих селянських господарств, особливо тваринницького напрямку.

Сільськогосподарський кооператив представляє собою форму організації виробництва в вигляді добровільного об'єднання сільськогосподарських виробників (селян, фермерів) для досягнення загальних господарських цілей, яке функціонує під контролем його членів і на безприбутковій основі.

Історично першою і найбільш розповсюдженою сьогодні формою обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів є збутові кооперативи, які забезпечують колективний збут продукції. Проте створення виключно збутових молочарських кооперативів, не вирішить сучасні проблеми українських селян. На сьогодні проблем із збутом молока не існує навіть для самих віддалених сіл області. Наприклад, радіус перевезень сировини для молокозаводу "Олком", який розташований в м. Мелітополі, складає 250-300 км. Проблема в цінах, які диктує молокозавод, рівень яких вже приводився вище. Оскільки реалізація переробленої продукції більш вигідна, ніж реалізація сировини, кооперативний збут молока повинен доповнюватися його переробкою.

Створення кооперативних переробних підприємств, зокрема, по переробці молока, дасть можливість власникам особистих селянських господарств налагодити більш вигідний збут. При цьому саме переробне підприємство може бути і не дуже рентабельним. Проте бізнес в цьому випадку утримується в сфері переробці молока для забезпечення інтересів членів кооперативу. Отже, самою бажаною формою обслуговуючої кооперації для дрібних виробників молока в сучасних умовах є заготівельно-збутовий кооператив з функцією переробки продукції.

На перший погляд, створення такого кооперативу є вимогою часу. Однак, відсутність потрібних знань, коштів, боязнь нової справи та інші фактори є перепоною для об'єднання селян. В цьому плані, згідно Закону

України “Про особисте селянське господарство”, необхідно працювати органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування. Вони в межах своїх повноважень повинні сприяти особистим селянським господарствам в організації в сільській місцевості сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, поширювати інформацію для власників особистих селянських господарств через збори села, інші масові заходи.

На економічному факультеті Таврійської державної агротехнічної академії шостий рік існує спеціалізація “Економіка сільськогосподарських кооперативів”. Студенти отримують необхідний рівень теоретичних знань по створенню кооперативу і принципів роботи в ньому. Тобто, кадри в Запорізькій області, є. Залишається виконати положення статті 10 Закону України “Про особисте селянське господарство”, в якій передбачається державна підтримка такого роду господарств відповідно до загальнодержавних і регіональних програм за рахунок державного і місцевих бюджетів. Кабінетом Міністрів України щорічно при підготовці проекту Державного бюджету України повинні передбачатися відповідні кошти на підтримку особистих селянських господарств

Враховуючи сучасний стан вітчизняного сільського господарства, можна зробити висновок, що ще довгий період часу, особисті селянські господарства будуть залишатися основними виробниками тваринницької продукції. Завдання держави через органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування всіляко підтримати та створювати належні умови для подальшого розвитку особистих селянських господарств, частина яких з часом може перетворитися в фермерські господарства сімейного типу.

1. Закон України “Про особисте селянське господарство “ ,Урядовий кур’єр , №106, 11 червня 2003 року.